

KINNITATUD
Mustvee Kooli
direktori käskkirjaga
01.12.2016 nr 1-3/5

ARUTATUD
Mustvee Kooli
õppenõukogus 10.10.2016

ARUTATUD
Mustvee Kooli
hoolekogus 23.11.2016

Mustvee Kooli õppekava

Mustvee Kooli (edaspidi „Kooli“) õppekava kehtestatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 17 lg 1 ja 2 ja Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 1 „Põhikooli riikliku õppekava“ § 24 alusel.

1 Kooli õppekava koostamise alused ja ülesehitus

1.1. Kooli õppekava on koostatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (RT I 2010, 41, 240), Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 1, „Põhikooli riikliku õppekava“ (RT I, 14.01.2011,1) ja Vabariigi Valitsuse 20.10.2011 määruse nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ (RT I, 24.10.2011, 2) § 6 alusel, ning see on koolis õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument.

1.2. Kooli õppekava koostamisel lähtutakse riiklikust õppekavast ja kooli arengukavast, pidades silmas piirkonna vajadusi, kooli töötajate, vanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid ressursse.

1.3. Kooli õppekava kehtestab kooli direktor. Kooli õppekava ja selle muudatused esitatakse enne kehtestamist arvamuse andmiseks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.

1.4. Kooli õppekava koosneb üldosast ja lisadest. Lisades esitatakse valdkonniti koondatud ainekavad.

1.5. Kooli kui põhikooli kooliastmed on:

- 1) I kooliaste – 1. – 3. klass;
- 2) II kooliaste – 4. – 6. klass;
- 3) III kooliaste – 7. – 9. klass.

1.6. Kooli õppekava üldosas esitatakse:

- 1) õppe- ja kasvatuseesmärgid ning –põhimõtted;
- 2) tunnijaotusplaan õppeaineti ja aastati, valikkursuste loendid ja valimise põhimõtted;
- 3) läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted, lõimingu põhimõtted, seejuures III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused;

- 4) ülekoolliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted;
- 1) hindamise korraldus;
- 2) õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted;
- 3) õpetaja töökava koostamise põhimõtted;
- 4) kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

1.7. Ainekavad esitatakse klasside kaupa.

2 Põhihariduse alusväärtused

2.1. Õppekava on väljundipõhine, st et rõhuasetus on õpilaste poolt õppimise kaudu õppeprotsessi lõpuks omandatavate õpitulemuste/pädevuste omandamisel ja nende hindamisel. Õppeprotsessi kirjeldamine toimub õpetaja töökava tasandil. Õppeprotsessi kirjeldamisel järgivad õpetajad konstruktiivse sidususe põhimõtet, mille kohaselt kavandatud õpitulemused, tagasisidestamine, õppemetoodika ja sisuteemad sobituvad omavahel ning lähtuvad õpilaste võimetest.

2.2. Koolis lähtutakse põhimõttest, et õppekavas esitatud teemadele pühendatakse arvestatav hulk aega, lähenedes teemale mitmetel viisidel, nii et õpilased õpivad õpitut kasutama mitmetes situatsioonides. Õpilastel lastakse demonstreerida õpitut võimalikult erinevates olukordades ja antakse soorituste kohta tagasisidet tuues välja õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning andes soovitusi edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpitulemuse omandamist.

2.3. Väljundipõhine õppekava toetab mõtteviisi, mille kohaselt keskendutakse õpitulemustele/pädevustele ning kujundavale hindamisele. Väljundipõhise õppekava mõtteviisi aluseks on mudel, milles on keskne roll üldpädevustel ja valdkonnapädevustel ning millele lisanduvad läbivad teemad. Läbivate teemade õpetus realiseerub kogu koolipere ühise toimimise kaudu, põhinedes lõimingu ja keskkonna korraldusel.

2.4. Kõik koolis tegutsevad isikud lähtuvad oma tegevuses „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 2 lõikes 3 sätestatud üldinimlikest ja ühiskondlikest alusväärtustest, milleks on ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu, vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus.

2.5. Kooli ainevaldkondlikud ja ainealased eesmärgid tulenevad „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 7, § 9 ja § 11 seatud taotletavatest pädevustest ja aitavad kaasa nende pädevuste saavutamisele.

2.6. „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 4 lõikes 3 esitatud üldpädevused on valdkonna- ja aineüleised ja nende kujunemise tagamine Kooli õpilastel on kõigi koolis tegutsevate isikute ühine eesmärk.

2.7. Õppekavas esitatud õpikäsitus vastab konstruktivistlikule arusaamisele õppimisest kui elukestvast protsessist, mille alusel õpetamine on õpilase vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna organiseerimine nii, et õpilane saavutab kavandatud õpitulemused.

2.8. Kooli õppekava terviktekst sisaldab lisaks kooli õppekava üldosale ka ainekavasid. Ainekavad on koondatud ainevaldkonniti ja esitatud klassiti.

2.9. Ainekavade esitamine ainevaldkonniti suurendab integreeritust ainete vahel, andes võimalusi valdkonnasiseseks koostööks. Ainevaldkonna pädevus saavutatakse sobiva metoodika ja õppevara valiku kaudu. Ainevaldkonna pädevusi kõrvutades saame kooliastme pädevused, mille saavutamist taotleme vastavalt Kooli lõpetamisel.

2.10. Ainekavades esitatud õpitulemused on esitatud õppijakeskses sõnastuses, ning väljenduvad õppe lõpuks omandatavates pädevustes. Õpitulemuste saavutatust tuleb õpilasel demonstreerida ning nende saavutatust hinnatakse kujundavalt ja/või kokkuvõtvalt.

3 Õppe- ja kasvatuseesmärgid Koolis

Koolil on nii hariv kui ka kasvatav ülesanne. Kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele loovateks, mitmekülgseteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: perekonnas, tööl ja avalikus elus.

Koolis on õpetuse ja kasvatuse põhitaotlus tagada õpilase eakohane tunnetuslik, kõlbeline, füüsiline ja sotsiaalne areng ning tervikliku maailmapildi kujunemine.

Koolis on loodud õpilasele eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav õppekeskkond, mis toetab tema õpihimu ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist.

Kooli õpilasel, kes on läbinud kooli õppekava, on kujunenud põhilised väärtushoiakud ning õpilane mõistab oma tegude aluseks olevaid väärtushinnanguid ja tunneb vastutust tegude tagajärgede eest. On loodud alus enese määratlemisele eneseteadliku isiksusena, perekonna, rahvuse ja ühiskonna liikmena, kes suhtub sallivalt ja avatult maailma ja inimeste mitmekesisusse. Kooli õpilased on jõudnud selgusele oma huvides, kalduvustes ja võimetes ning omavad valmisolekut õpingute jätkamiseks järgneval haridustasemel ja elukestvaks õppeks. Kooli lõpetanud noorukil on arusaam oma tulevastest rollidest perekonnas, tööelus, ühiskonnas ja riigis.

Kool seisab eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ja arengu eest, seepärast pööratakse õpetuses ning kasvatuses erilist tähelepanu eesti keele õppele.

Kooli lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on koosõlas kvalifikatsiooniraamistiku 3. tasemel kirjeldatud üldnõuetega: õpilasel, kes lõpetab põhikooli, on teadmised ainevaldkonnaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta, kognitiivsed ja praktilised oskused ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, oskab valida ja rakendada põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet ning suudab vastutada õppeülesannete täitmise eest, kohandada probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale.

Õppe- ja kasvatuse aineüleseks eesmärgiks on „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 4 lõikes 3 esitatud kaheksa üldpädevuse, „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 7, § 9, § 11 kooliastmeti kirjeldatud pädevuste ning „Põhikooli riikliku õppekava“ ainekavades esitatud valdkonnapädevuste kujunemine, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. a soovitusel, „Võtmepädevuste kohta elukestvas õppes“, sätestatut.

4 Riiklikes õppekavades määratletud üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine

Aineüleste pädevuste kaudu, milleks on üld- ja valdkonnapädevused, taotletakse õpilasel riiklikes õppekavades kirjeldatud suutlikkuste kujunemist. Vastav suutlikkus on kujunenud, kui seda on tõendatud.

Riiklikes õppekavades määratletud üldpädevusi on kaheksa: *kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanike pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus ja digipädevus*. Riiklikes õppekavades on määratletud järgmised valdkonnapädevused: keele- ja kirjanduspädevus, võõrkeelepädevus, matemaatikapädevus, loodusteaduslik pädevus, sotsiaalne pädevus, kunstipädevus, tehnoloogiapädevus, kehakultuuripädevus ja digipädevus.

Üld- ja valdkonnapädevused, kujunevad kõigi õppeainete kaudu. Üldpädevuste kujundamine toimub peamiselt meetodite valiku kaudu ning ainevaldkonna kirjeldustes esitatud viisil. Valdkonnapädevused realiseeruvad õpitulemuste saavutamisel. Õpitulemuste saavutamine ning meetodite valik vastavalt õpitulemustele on detailsemalt kirjeldatud õpetaja töökavas.

Üldpädevuste kujundamine ei ole midagi sellist, mis on delegeeritud ainult õppeainetele või ainevaldkondadele. Üldpädevused väljendavad kogu kooli tegevuse üldist taotlust, milleks on õpilasel vajaliku suutlikkuse kujundamine. Seetõttu määratletakse koolis üldpädevuste kujundamisel rõhuasetused, millele keskendutakse koolis kõiki õppeaineid ja kooliastmeid läbivalt.

Kooli kogu tegevus on korraldatud üldpädevuste kontekstis, sh õpetuse kavandamine, mõtestamine, läbiviimine ja tagasisidestamine. Ka õppetunnivälises tegevuses on peidus õppimisvõimalused ning üldpädevused aitavad paigutada koolis tehtavad tegevused laiemasse konteksti. Näiteks on kooli üritused nii kavandatud ja läbi viidud, et nad lähtuvad alati üldpädevustest. Kuna üldpädevuste omandamine on efektiivsem kontsentreeritult ja reflekteeritult ning koos võimalusega kinnistada ja harjutada, siis ei panustata koolis mitte ühekordsetele üritustele, vaid traditsioonilistele üritustele. Kooli üritusi ei kavandata mitte üksikult ja iseenesest, vaid üldpädevuste kujundamise osana.

Üldpädevustest lähtuvalt on nii aineõpetus kui õppetunniväline tegevus sihipäraselt läbi mõeldud. Üldpädevused realiseeruvad kogu koolipere tegevuse kaudu ning õppekeskkonna kujundamise kaudu.

Üldpädevused suunavad ka koolipere valmisolekut reageerida sihipäraselt erinevates olukordades nii õppetöö ajal kui ka õppekavaväliselt. Näiteks võimaldab adekvaatne ja üldpädevustest lähtuv koolitöötajate käitumine õppida õpetajate eeskujust seda, kuidas tuleks täiskasvanute maailmas reageerida situatsioonile, kui kellegi väljaütlemised on solvavad või provokatiivsed. Oluline on ühine arusaam sellest, kuidas reageerida rikkumistele, kuidas tunnustada ja toetada õpilaste positiivseid ideid ja omaalgatusi.

Üldpädevusi aitavad kujundada erinevad koolis toimuvad tegevused, kuna need on teadlikult kavandatud ja mõtestatud. Üldpädevuste kujunemine toimub ka keskkondades, mida kool suunata või kujundada ei saa.

Üldpädevuste kujunemisel on oluline tagasisidestamine, mis toimub koolis kujundava hindamise kaudu. Tagasisidestamine üldpädevuste kujunemise kohta annab informatsiooni sellest, mil määral teadlikult kavandatud ja mõtestatud üldpädevuste kujunemine tegelikult toimib. Koolipoolse tagasisidestamise kõrval on oluline ka õpilase enesehindamise roll üldpädevuste kujunemise tagasisidestamisel, mis võimaldab jälgida õpilasel oma tegevust ning õpetajal saada informatsiooni, mida õpilase välise tegevuse ja käitumise vaatlemine ei võimalda.

Tagasisidestamine eeldab kriteeriumide olemasolu, mis võimaldab hinnata üldpädevuste kujunemist ja saavutatust. Kuna pädevust määratletakse kui asjakohaste teadmiste, oskuste ja suhtumiste kogumit, siis tagasisidestamise kriteeriumid on esitatud teadmiste, oskuste ja suhtumise tasanditel.

Kultuuri- ja väärtuspädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast;
- tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt;
- väärtustada igapäevases tegevuses kohalikku keelelist, kultuurilist ja looduslikku omapära nii iseenda kui ka külaliste jaoks.

Õppeainete kaudu väärtuspädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand
<ul style="list-style-type: none">
• Teab, et keel on rahvuskultuuri kandja ning et keeleoskus on inimese identiteedi tähtis osa.
• Tunneb õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuure.
• Teab eri maade ja ajastute matemaatikute töid.
• Omab tervikülevaadet looduskeskkonnas valitsevatest seostest ja vastasmõjudest ning inimtegevuse mõjust keskkonnale.
• Mõistab humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi.
• Omab kultuuriteadmisi.
• Mõistab ühisel kultuuripärandil põhinevat kultuuriruumi identiteedi osana.
• Saab aru, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada.
Oskuse tasand
<ul style="list-style-type: none">
• Suhtub teadlikult kriitiliselt teabeallikatesse, sh meediasse.
• Mõistab ja aktsepteerib erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärasest.
• Tunnetab loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega.
• On püsiv, sihikindel ja täpne.
• Juhindub oma tegutsemises humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtustest.
• Põhjendab oma valikuid.
• Seisab vastu kesksete normide rikkumisele.
• Hindab erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi.
• Kujundab ja põhjendab oma arvamusi.
• Teeb põhjendatud valikuid tervisekäitumises.
Suhtumise tasand
<ul style="list-style-type: none">
• Loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel on kujunenud kõlbelised ja esteetilis-emotsionaalsed väärtused ning kultuuriväärtused.
• Väärtustab funktsionaalset kirjaoskust.
• Suhtub sallivalt erinevate võimetega õpilastesse.
• On kujunenud positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu.

- Teadvustab loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust.
- Väärtustab jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi.
- On kujunenud tervislikud eluviisid.
- Suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.
- Mõistab väärtussüsteeme ning elab kooskõlas mõtete, sõnade ja tunnetega.
- On suutlik enda heaolu kõrval teistega arvestama.
- On kujunenud eetilised ja esteetilised väärtushoiakud kunstiteoste ja kunstisündmuste analüüsimise kaudu.
- Teadvustab kunste eneseväljenduse vahendina.
- Austab autorsust.
- Suhtub teadlikult ja kriitiliselt erinevatesse infokanalitesse.
- Arvestab arvamuste ja ideede paljusust.
- Tunneb tööõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
- Tähtsustab tervist ning jätkusuutlikku eluviisi.
- Austab loodust ning inimeste loodud materiaalseid väärtusi.
- Suhtumine oma kaaslastesse on abivalmis ja sõbralik.
- Tähtsustab ausa mängu põhimõtteid sportlikes tegevustes.

Väärtuspädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Kultuuriteadlikkus ja –pädevus“.

Kultuuriteadlikkus ja –pädevus on oskus pidada tähtsaks ideede, kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendust mitmesuguste vahenditega – muusika, lava- ja kujutav kunst, kirjandus.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

Kultuurilised teadmised seisnevad teadlikkuses kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas. See hõlmab põhiteadmisi peamistest kultuurisaavutustest (sealhulgas popkultuurist). Tähtis on mõista Euroopa ja maailma teiste regioonide kultuurilist ja keelelist mitmekesisust, vajadust seda säilitada, ning esteetiliste tegurite olulisust igapäevaelus.

Oskused on seotud nii mõistmise kui väljendusega: nii oskus hinnata ja nautida kunstiteoseid ja -sündmusi kui ka eneseväljendus mitmete vahendite kaudu, lähtudes inimese kaasasündinud võimetest. Samuti on tähtis osata seostada oma isiklike loomingulisi ja eneseväljenduslikke seisukohti teiste arvamusega ning leida ja realiseerida kultuuritegevuse sotsiaalseid ja majanduslikke võimalusi. Kultuuriline väljendus on oluline loominguliste oskuste arendamiseks, mida saab üle kanda mitmetele tööalastele tasanditele.

Oluline on avatud suhtumine ja lugupidamine kultuurilise väljenduse mitmekesisuse vastu, mis võib põhineda oma kultuuri sügaval mõistmisel ja identiteeditundel. Positiivne suhtumine hõlmab ka loomingulisust ning soovi arendada esteetilisi võimeid kunstilise eneseväljenduse ja kultuurielus osalemise kaudu.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut;
- teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid;

- teha erinevates situatsioonides koostööd teiste inimestega;
- aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.

Õppeainete kaudu sotsiaalse pädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand
<ul style="list-style-type: none"> • On avara maailmapildiga ja omab ettekujutust inimsuhetest. • Teab õpitavat keelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid. • Teadvustab kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme. • On teadvustanud inimese kui kujundaja ja kasutaja mõju nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades.
Oskuse tasand
<ul style="list-style-type: none"> • Suhtleb suuliselt ja kirjalikult. • Arvestab suhtluspartneriga. Valib sobiva käitumisviisi. • Esitab oma sisukohti ja põhjendab neid. • Arenenud on koostööoskused. • Oskab hinnata inimtegevuse mõju looduskeskkonnale. • Oskus leida kohalikele ja globaalsetele keskkonnaprobleemidele lahendusi. • Lahendab dilemmaprobleeme, kus otsuseid langetades tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. • On koostöövalmidus. • Kaitseb oma seisukohti. • Peab lugu teiste arvamusest. • Tegutseb juhtides teadlikult ja jätkusuutlikult nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades. • On viisakas, tähelepanelik, abivalmis ja salliva suhtumisega kaaslastesse. • Aktsepteerib erinevusi, arvestab esinevustega suhtlemisel. • Oskab ennast kehtestada.
Suhtumise tasand
<ul style="list-style-type: none"> • On vastutustundlik ühiskonna ja kaaskodanike ees. • Väärtustab üksteise toetamist. • On kujunenud kultuuriline ühtsusunne.

Sotsiaalse pädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu, lähtudes järgmistest pädevuse kujunemise ja saavutatuse kriteeriumidest.

Sotsiaalne pädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Sotsiaalne ja kodanikupädevus“.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus on määratletud järgmiselt:

Need personaalsed, isikutevahelised ja kultuuridevahelised pädevused hõlmavad kõiki käitumisviise, mis võimaldavad inimestel osaleda tõhusalt ja konstruktiivselt sotsiaalses ja tööelus ning eelkõige aina mitmekesisemaks muutuvas ühiskonnas ja vajadusel lahendada konflikte. Kodanikupädevus võimaldab inimestel kasutada täielikult ära oma kodanikuõigusi, toetudes teadmistele sotsiaalsetest ja poliitilistest mõistetest ja struktuuridest ning aktiivse ja demokraatliku osalemise soovile.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Isiklik ja sotsiaalne heaolu nõuab, et inimene tunneks võimalusi optimaalse füüsilise ja vaimse tervise saavutamiseks ning mõistaks selle tähtsust enda, lähima suhtlusringkonna ja oma pere jaoks, ning teaks, kuidas tervislikud eluviisid saavad sellele kaasa aidata. Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades (nt tööl) üldiselt kehtivaid käitumisreegleid. Sama oluline on tunda inimeste, rühmade, tööorganisatsioonide, soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise, ühiskonna ja kultuuriga seotud põhimõisteid. Väga oluline on mõista Euroopa ühiskondade paljukultuurilisust ning sotsiaalmajanduslikke mõõtmeid ning seda, kuidas rahvuslik kultuuriline identiteet suhestub Euroopa identiteediga.

Pädevus eeldab oskust suhelda konstruktiivselt erinevates keskkondades, olla salliv, väljendada ja mõista erinevaid seisukohti, pidada veenvalt läbirääkimisi ning tunda empaatiat selle pädevuse põhielemendina. Tuleb osata toime tulla stressi ja frustratsiooniga ning seda konstruktiivselt väljendada, samuti olla võimeline eristama isiklikku ja tööelu.

Pädevus eeldab suhtumist, mis põhineks koostööl, enesekindlusel ja aususel. Inimesed peaks huvituma sotsiaalmajanduslikust arengust, kultuuridevahelisest suhtlemisest ja väärtushinnangute mitmekesisusest, tundma austust teiste vastu ning olema valmis eelarvamuste kõrvalejätmiseks ning kompromissideks.

- Kodanikupädevus põhineb teadmistel demokraatia, õigluse, võrdsuse, kodakondsuse ja kodanikuõiguste kohta, mis hõlmab ka teadmisi selle kohta, kuidas neid mõisteid väljendatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja rahvusvahelistes deklaratsioonides ning kohaldatakse mitmesugustes institutsioonides piirkondlikul, riiklikul, üleeuroopalisel ja rahvusvahelisel tasandil. See hõlmab teadmisi kaasaja sündmuste kohta, samuti peamiste sündmuste ja suundumuste kohta oma riigi, Euroopa ja maailma ajaloos. Lisaks tuleks arendada teadlikkust sotsiaalsete ja poliitiliste liikumiste eesmärkidest, väärtustest ja poliitikast. Samuti on oluline teada Euroopa integratsioonist ning ELi struktuuridest, põhilistest eesmärkidest ja väärtustest ning teadvustada mitmekesisust ja kultuurilisi identiteete Euroopas.

Vajalikud oskused on oskus suhelda avalikus sfääris ning tunda solidaarsust ja huvi kohaliku ja laiema kogukonna probleemide lahendamise vastu. See nõuab kriitilist ja loomingulist mõtlemist ning konstruktiivset osalemist kogukonna tegevuses ning otsustamises kõigil tasanditel kohalikust riikliku ja Euroopa tasandini, eelkõige hääletamise teel.

Positiivne suhtumine eeldab igakülgset austust inimõiguste vastu ja võrdsuse tunnustamist demokraatia alusena ning eri religioonide ja rahvuste väärtussüsteemide vaheliste erinevuste mõistmist. Samuti on tähtis, et inimene tunnetaks oma kuuluvust kohaliku kogukonda, riiki, Euroopa Liitu, Euroopasse ja maailma üldiselt ning sooviks osaleda demokraatlikus otsustusprotsessis kõigil tasanditel. Sinna alla käib ka vastutustunde olemasolu, samuti mõistmise ja austuse ülesnäitamine ühenduse

ühtekuuluvuse tagamiseks vajalike ühiste väärtuste suhtes, nagu demokraatlike põhimõtete austamine. Konstrukttiivne osalemine eeldab ka soovi olla aktiivne kodanik, toetada sotsiaalset mitmekesisust ja ühtekuuluvust ning austada teiste väärtushinnanguid ja privaatsust.

Enesemääratluspädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;
- järgida terveid eluviise;
- leida lahendusi iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvatele ning inimsuhetes tekkivatele probleemidele.

Õppeainete kaudu enesemääratluspädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand

- Mõistab ennast.
- Hindab oma tugevaid ja nõrku külgi.
- Omab teadmist oma anatoomiast, füsioloogiast ja tervislikest eluviisidest.
- Teab individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumistega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.
- Tunneb oma huve ja võimeid ning omab positiivset enesehinnangut.

Oskuse tasand

- Arutab eakohaseid probleeme, väljendab enda seisukoha ja otsib lahendusi, sh loovtöodes.
- Osaleb projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
- Töötab iseseisvalt.
- Hindab ja arendab oma võimeid.
- Suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse.
- Suudab järgida tervislikke eluviise.
- Suudab lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
- Analüüsib ennast ja võtab ja saab tagasisidet.
- Oskab hinnata oma kehalisi võimeid ning omab valmisolekut neid arendada.
- Suudab jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida terveid eluviise ning vältida ohuolukordi.

Suhtumise tasand

- On kujunenud rahvuslik, kultuuriline ja riiklik enesemääratlus.
- On kujunenud personaalne, sotsiaalne ja kultuuriline identiteet.
- On integreerunud noorte nüüdisühiskonda ja väljendab oma identiteeti loomingus.

Enesemääratluspädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu.

Õpipädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet;
- planeerida õppimist ning seda plaani järgida;
- kasutada õpitud, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades;
- analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

Õppeainete kaudu õpipädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand

- Tunneb õpitud sügavuti ja saab kõigest aru.

Oskuse tasand

- On arenenud kuulamis- ja lugemisoskus.
- Mõistab eri liiki tekste.
- Eristab fakte ja arvamusi.
- Hangib eri allikatest teavet ja kasutab seda kriitiliselt.
- Koostab eri liiki tekste.
- Kujundab ja sõnastab oma arvamust.
- Teeb eneserefleksiooni.
- Analüüsib õpitud teadmisi ja oskusi.
- Analüüsib, otsib ratsionaalseid võtteid ja hindab kriitiliselt tulemusi.
- Üldistab ja kasutab analoogiat (kannab õpitud teadmisi üle sobivasse konteksti).
- Leiab loodusteaduslikku infot, sõnastab probleeme ja uurimisküsimusi, planeerib ja teeb katseid või vaatlusi ning teeb kokkuvõtteid.
- IKT-põhises õpikeskkonnas võtab kiirelt ja individualiseeritud tagasisidet.
- Suudab organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet.
- Planeerib õppimist.
- Kasutab õpitud erinevates kontekstides ja probleeme lahendades.
- Analüüsib ennast ning suudab eneseanalüüsi põhjal kavandada oma edasiõppimist.
- Teadvustab ja kasutab oma õpistiili.
- Hangib vajaminevat infot, analüüsib seda ja tõlgendab.
- Kasutab õpitud uudsetes situatsioonides.

- Loob ise jõukohaseid ülesandeid.
- Kontrollib oma valikute sobivust.
- Katsetab uusi oskusi.
- Harjutab järjekindlalt.
- Analüüsib ennast.
- On oma õpitegevuse juht.
- Näeb ja analüüsib tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogeb õpitu vajalikkust praktikas.
- Korraldab tööd iseseisvalt alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemsute analüüsiga.
- Suudab probleeme märgata ning lahendada.
- Analüüsib ja hindab oma liigutusoskuste ja kehaliste võimete taset ning kavandab meetmeid nende täiustamiseks.

Suhtumise tasand

- Mõistab, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
- Hindab ja arendab oma võimeid ning juhib oma õppimist.
- On huvi liikumise/sportimise vastu.
- Õpib uusi ja sobivaid liikumisviise.

Õpipädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu.

Õpipädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Õppimisoskus“.

Õppimisoskus on järjepidev teadmiste omandamise oskus. Pädevus eeldab teadlikkust oma õpiprotsessist, vajadustest ja võimalustest ning oskust kõrvaldada takistused eduka õppimise teelt. See pädevus hõlmab uute teadmiste ja oskuste omandamist, töötlemist ja seostamist eelnevaga, samuti sobivate juhendajate leidmist ja nende abi kasutamist. Õppimisoskus võimaldab õppijatel eelnevatele teadmistele ja elukogemusele tuginedes omandada ja rakendada teadmisi ja oskusi mitmesugustes olukordades nii kodus, tööl kui koolis. Pädevuse omandamisel mängivad esmatähtsat rolli motiveeritus ja enesekindlus.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Kui õpitakse kindlal tööga või karjääriga seotud eesmärgil, vajatakse teadmisi nõutavatest pädevustest, teadmistest, oskustest ja kvalifikatsioonidest. Igal juhul on õppimisoskuse omandamiseks vaja, et õppija teaks, milliseid õpistrateegiaid ta eelistab ja saaks nendest strateegiatest aru, mõistaks oma oskuste ja kvalifikatsioonide tugevaid ja nõrku külgi ning oleks suuteline leidma haridus- ja koolitusvõimalusi ning sobivaid juhendajaid ja/või toetajaid.
- Vajalikud oskused hõlmavad esmalt edasiõppeks vajalike põhioskuste (kirja-, arvutus- ja IKT-alased oskused) omandamist. Inimene peab suutma põhioskustele toetudes omandada, töödelda ja assimileerida uusi teadmisi ja oskusi. See nõuab oma õpitegevuse, karjääri ja töö otstarbekat korraldamist ning eelkõige võimet järjekindlalt õppida, keskenduda pikkade perioodide vältel ning hinnata kriitiliselt õppimise eesmäärke. Õppijad peavad suutma töötada iseseisvalt, näidates üles enesedistsipliini, aga samuti teha õppeprotsessis ka kollektiivset tööd, kasutada ära heterogeense rühma

eeliseid ning jagada omandatud teadmisi. Inimesed peavad oskama oma õpitegevust korraldada, oma tööd hinnata ja vajadusel otsida nõu, teavet ja tuge.

- Positiivne suhtumine kätkeb motivatsiooni ja enesekindlust, mis võimaldaks edukalt õppida kogu elu. Probleemide lahendamisele suunatud mõtlemine aitab kaasa nii õppimisele kui inimese võimele ületada takistusi ning kohaneda muutustega. Positiivset suhtumist aitab kujundada ka soov kasutada varasemaid teadmisi ja elukogemusi ning uudishimu, mis ajendab otsima uusi õppevõimalusi ning õpitut mitmesugustes elus ette tulevates olukordades rakendama.

Suhtluspädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada;
- lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust;
- kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili;
- väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

Õppeainete kaudu suhtluspädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand
<ul style="list-style-type: none"> • Teab sõnavara loetu mõistmiseks ja enda arusaadavaks tegemiseks.
Oskuse tasand
<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab ennast, mõistab teksti ja loob teksti. • Väljendab oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. • Sõnastab hüpoteese ja teoreeme. • Vormistab ülesande lahenduse. • Mõistab teksti: eristab olulist ebaolulisest ja otsib välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. • Mõistab infot esitatuna erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem). • Suutlikkus infot seostada ja edastada. • Suutlikkus formaliseerida tavakeeles esitatud infot ja vastupidi: esitada matemaatiliste sümboleid ja valemite sisu tavakeeles. • Otsib loodusteaduslikku infot erinevatest allikatest, sh internetist ning analüüsileitud teavet ja hindab selle tõepärasust. • Vormistab korrektselt vaatlus- ja katsetulemused. • Esitab kokkuvõtted kirjalikult ja suuliselt • Kasutab teadusharule iseloomulikke mõisteid ja sümboleid korrektselt nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetse igapäevases kontekstis. • Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt erinevates suhtlusolukordades.. • Loeb ja mõistab teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust. • Kirjutab eri liike tekste. • Kasutab kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili. • Räägib kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest, jms, olles suuteline kasutama ainespetsiifilist keelt. • Esitleb oma töid.

- Võrdleb ja kaitseb aruteludes erinevaid seisukohti.
- Kasutab ainealast oskussõnavara.
- Mõistab teabetekste.
- Kasutab mitmesuguseid info esitamise viise (teksti, joonist, skeemi, tabelit, graafikut).
- Kasutab kunstile eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlgib“ sõnumeid ühest keelest teise.
- Arvestab teistega, aitab vajaduse korral teisi.
- On kogenud koos töötamise eeliseid.
- Analüüsib oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
- Kasutab oskussõnavara.
- On eneseväljendusoskus.
- Loeb ja mõistab teabe- ja tarbetekste.

Suhtumise tasand

- Väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt.

Suhtluspädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu.

Suhtluspädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Emakeeleoskus“ ja „Võõrkeelteoskus“.

Emakeeleoskuse määratlus:

Emakeeleoskus on suutlikkus väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) ning suhelda keeleliselt kohasel viisil ja loovalt erinevates ühiskondlikes ning kultuurilistes situatsioonides nii koolis, tööl, kodus kui vabal ajal.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Suhtlusoskus tuleneb emakeele omandamisest, mis on seotud inimese kognitiivse oskusega tõlgendada maailma ja seostada end teistega. Emakeeleoskus eeldab teadmisi sõnavarast, funktsionaalsest grammatikast ja keele funktsioonidest. See kätkeb ka verbaalse suhtluse põhiliikide, mitmesuguste ilukirjanduslike ja tarbetekstide ning eri stiilide ja registrite põhiomaduste tundmist ja mõistmist, et keelekasutus ja suhtlusviis varieerub sõltuvalt olukorrast.
- Pädevus eeldab järgmisi oskusi: suulise ja kirjaliku suhtlemise oskust mitmesugustes suhtlussituatsioonides ja oskust oma suhtlusviisi jälgida ning kohandada seda vastavalt olukorra nõuetele. Samuti eeldab emakeeleoskus suutlikkust eristada ja kasutada eri liiki tekste, otsida, koguda ja töödelda teavet, kasutada abivahendeid ning oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstikohaselt sõnastada ja väljendada.
- Positiivne suhtumine emakeeleoskusesse kätkeb soovi arendada kriitilist ja konstruktiivset dialoogi, esteetilistest väärtustest lugupidamist ning soovi nende poole püüelda ja huvi teistega suhtlemise vastu. See eeldab, et ollakse teadlikud keele mõjust teistele ja vajadusest mõista ja kasutada keelt positiivselt ja sotsiaalselt vastutustundlikul viisil.

Võõrkeelteoskuse määratlus:

Võõrkeelteoskus eeldab suuresti samasuguseid oskusi kui emakeeleoskus: see põhineb suutlikkusel mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) mitmesugustes sotsiaalsetes ja kultuurilistes situatsioonides koolis, tööl, kodus ja vabal ajal, lähtudes inimese vajadustest ja soovidest. Samuti hõlmab võõrkeelteoskus selliseid oskusi nagu suhtluse vahendamine ja kultuuridevaheliste erinevuste mõistmine. Inimese keeleoskuse tase varieerub nelja osaoskuse (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine) ja räägitavate keelte vahel ning sõltub inimese sotsiaalsest ja kultuurilisest taustast, keskkonnast ning vajadustest ja/või huvidest.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Võõrkeelteoskus eeldab teadmisi sõnavarast ja funktsionaalsest grammatikast ning verbaalse suhtluse peamiste liikide ja registreeritud tundmist. Olulised on ka teadmised ühiskonnas kehtivate konventsioonide, kultuuri ja keelte variatiivsuse kohta.
- Vajalikud põhioskused hõlmavad suutlikkust mõista kõnet, algatada, jätkata ja lõpetada vestlusi ning lugeda, mõista ja luua tekste, lähtuvalt isiklikest vajadustest. Samuti on tähtis kasutada otstarbekalt abivahendeid ning õppida keeli ka mitteformaalses kontekstis, mis on osa elukestvast õppest.
- Positiivne suhtumine eeldab kultuurilisest mitmekesisusest lugupidamist ning huvi keelte ja kultuuridevahelise suhtluse vastu.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.

Õppeainete kaudu matemaatikapädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid.
Oskuse tasand
<ul style="list-style-type: none"> • Arvutab võõrkeeles ja suudab teha sisseoste võõrkeeles. • Uurib ning esitab katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena, analüüsib neid, leiab omavahelisi seoseid ning seob arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. • Koostab ja analüüsib arvjooniseid, esitades eri objekte ja protsesse, neid võrreldes ning omavahel seostades. • Ülesandeid lahendades kasutab matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. • Sõnastab probleeme, arutleb lahenduste üle, põhjendab valikuid ja analüüsib tulemusi. • Analüüsib kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm jne.). • Võrdleb ja liigitab erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutab sümboleid. • Analüüsib sporditehnilisi oskuseid. • Selgitab kehalise töövõime näitajaid ja sporditulemuste dünaamikat.

Suhtumise tasand

- On huvi matemaatika vastu, mõistab matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Matemaatikapädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu.

Matemaatikapädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Matemaatikapädevus ja teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest“.

- Matemaatikapädevus on oskus arendada ja rakendada matemaatilist mõtlemist, et lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi. Hea arvutamisoskuse saavutamisel on rõhuasetus protsessil ja tegevusel ning samuti teadmistel.

Matemaatikapädevus hõlmab vähemal või suuremal määral ka võimet ja soovi kasutada matemaatilisi mõttemetodeid (loogikat ja ruumilist mõtlemist) ja esitusviise (valemid, mudelid, skeemid, graafikud).

- Teaduslik pädevus osutab võimele ja soovile rakendada loodusnähtuste selgitamiseks kasutatavaid teadmisi ja meetodeid probleemide identifitseerimiseks ning tõenditel põhinevate järelduste tegemiseks. Tehnoloogiapädevuse all mõistetakse nende teadmiste ja meetodite rakendamist inimeste soovide või vajaduste teenistusse.

Teaduslik pädevus ja tehnoloogiapädevus eeldavad arusaamist inimtegevuse põhjustatud muutustest ja üksikisiku vastutusest.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Matemaatikaalased vajalikud teadmised hõlmavad head numbrite, mõõtesüsteemide, struktuuride, põhitehete ja matemaatiliste esitusviiside tundmist, arusaamist matemaatilistest terminitest ja mõistetest ning küsimustest, millele matemaatika võib aidata vastuseid leida.

Vajalikud oskused on matemaatika põhiprintsiipide ja -protsesside rakendamine igapäevastes olukordades kodus ja tööl ning võime järgida ja hinnata argumentatsiooni. Pädevus eeldab suutlikkust mõelda matemaatiliselt, mõista matemaatilisi tõendeid, suhelda matemaatilises keeles ning kasutada sobivaid abivahendeid.

Positiivne suhtumine põhineb austusel tõe vastu, soovil otsida põhjendusi ning hinnata nende paikapidavust.

- Teaduses ja tehnoloogias hõlmavad põhiteadmised looduse põhiprintsiipide, põhiliste teaduslike mõistete, põhimõtete ja meetodite, tehnoloogia ja tehnoloogiliste toodete ja protsesside tundmist ning teaduse ja tehnoloogia poolt loodusele avalduva mõju mõistmist. Seega peaksid kõnealused pädevused aitama inimestel paremini mõista teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut, selle piire ja sellega kaasnevaid ohtusid (seoses otsustamisega, väärtustega, moraalsete küsimustega, kultuuriga jne) ühiskonnas.

Põhioskused on võime kasutada tehnoloogilisi vahendeid ja seadmeid ning teaduslikke andmeid teatava eesmärgi saavutamiseks või teatava tõenditel põhineva otsuse või järelduse tegemiseks. Tähtis on ka oskus tunda ära teadusliku uurimuse põhiomadused ning suutlikkus tehtud järeldusi ning nendeni viinud mõttekäiku kirjeldada.

Pädevust iseloomustav suhtumine põhineb kriitikameelel ja uudishimul, huvitumisel eetilistest küsimustest ning turvalisuse ja jätkusuutlikkuse tähtsakspeidamisel, eelkõige nendes küsimustes, mis käsitlevad teaduslikku ja tehnoloogilist arengut inimese enda, tema pere, kogukonna ja globaalsest seisukohast.

Matemaatika-pädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Infotehnoloogiline pädevus“.

Infotehnoloogiline pädevus seisneb suutlikkuses kasutada oskuslikult ja kriitiliselt infoühiskonna tehnoloogiat nii töö, meelelahutuse kui suhtlemise eesmärgil. See põhineb peamiselt IKT-alastel oskustel: arvutite kasutamine info saamiseks, hindamiseks, salvestamiseks, loomiseks, esitamiseks ja vahetamiseks ning koostöövõrkudes osalemine Interneti teel.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Infotehnoloogiline pädevus eeldab head arusaamist ja teadmisi infotehnoloogia olemusest, rollist ja infotehnoloogilistest võimalustest igapäevastes situatsioonides nii isiklikel ja meelelahutuslikel kui tööalastel eesmärkidel. See hõlmab peamiselt arvutirakendusi, nagu teksti- ja tabelitöötlus, andmebaasid, info salvestamine ja haldamine, Interneti võimaluste ja potentsiaalsete ohtude tundmist, elektroonilist suhtlemist (e-post, võrgusuhtlus) tööalastel ja meelelahutuslikel eesmärkidel, teabe jagamiseks, koostöövõrkude loomiseks, õppimiseks ja teadustegevuseks. Oluline on ka mõista, kuidas infotehnoloogia toetab loomingulisust ja uuendustegevust, suhtuda kriitiliselt saadaoleva teabe paikapidavusse ja usaldusväärsusesse ning olla teadlik infotehnoloogia interaktiivse kasutuse õiguslikest ja eetilistest põhimõtetest.
- Olulised oskused on: oskus leida, koguda ja töödelda infot ning kasutada seda kriitiliselt ja süstemaatiliselt, eraldades linke kasutades olulist ebaolulisest ja reaalselt virtuaalsest. Tuleb osata rakendada sobivaid abivahendeid keeruka teabe loomiseks, esitamiseks ning mõistmiseks ning leida ja kasutada internetipõhiseid otsingusüsteeme ja muid teenuseid. Tähtis on ka oskus kasutada infotehnoloogiat kriitilise mõtlemise, loomingulise ja uuendustegevuse toetuseks.
- Infotehnoloogia kasutamine nõuab kriitilist ja läbimõeldud suhtumist saadaolevasse teabesse ning vastutustundlikkust interaktiivse meedia kasutamisel. Pädevust aitab arendada ka huvi osaleda võrkudes ja ühendustes kultuurilistel, sotsiaalsetel ja/või ametialastel eesmärkidel.

Ettevõtlikkuspädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades;
- näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi;
- seada eesmärgid ja neid ellu viia;
- korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest;
- reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

Õppeainete kaudu ettevõtlikkuspädevuse kujunemine võimaldab saavutada Kooli lõpetamisel järgmise suutlikkuse:

Teadmise tasand

- Omab ülevaadet loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest.
- Tunneb kunstivaldkonnaga seotud elukutseid ning institutsioone.

Oskuse tasand

- Meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamine, seisukohavõtt ja lahenduste otsimine, sh loovtöös.
- Osaleb projektides, mis eeldavad omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
- Viib ellu oma ideid ja eesmärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.
- Analüüsib vaadeldavate objektide omadusi: uurib objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastab hüpoteesi ning otsib ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks.
- Oskab näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust.
- Uurib objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindab oma riske ja toimib arukalt.
- Leiab ühele ülesandele erinevaid lahendusteid, mõtleb paindlikult ning genereerib ideid.
- Arutleb loodusainete rakendusteaduslikel teemadel, kus ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja –teooriate igapäevaelulised väljundid.
- Planeerib süsteemselt katseid ja vaatlusi ning analüüsib tulemusi.
- Lahendab keskkonnaga seotud dilemmasid ja teeb pädevaid otsuseid, mis lisaks teaduslikele seisukohtadele arvestavad sotsiaalseid aspekte.
- Näeb probleeme ja neis peituvaid võimalusi.
- Püstitab eesmärke, genereerib ideid ning teostab neid.
- Ideede teostamiseks valib sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
- Katsetab ideede väljendamist ja esitlemist erineval moel.
- Valib leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutab oma tugevaid külgi.
- Planeerib oma tegevust, võtab vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuste eest.
- Valmistab toote ideest kuni eseme valmimiseni.
- Viib ideid ellu mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu (üksikisiku tasandil toote disaini loomine, valmistamine ja müük; meeskonnatööna näiteks ajutise kohviku rajamine koolis, mingi toote kavandamine ning selle valmistamise organiseerimine klassis).
- Näeb probleeme ja leiab lahendusi.
- Seab eesmärke, genereerib ideid ning leiab sobivaid vahendeid ja meetodeid nende teostamiseks.
- Analüüsib oma kehaliste võimete ja liigutusoskuste taset, kavandab tegevusi ning tegutseb sihipäraselt tervise tugevdamise ja töövõime parandamise nimel.
- On toimetulekuoskus ja riskeerimisjulge.

Suhtumise tasand

- On kujunenud vastutustunne.

- On enesekindel ja julge.
- On initsiatiivikas ja võtab vastutust.
- Teeb eesmärkide saavutamiseks koostööd.
- Viib tegevused lõpuni, reageerib paindlikult muutustele, võtab arukaid riske ning tuleb toime ebakindlusega.
- Väärtustab uuenduslikke ja loovaid lahendusi.
- Avatud loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu.

Ettevõtlikkuspädevus on tihedalt seotud elukestvas õppes oleva võtmepädevusega „Algatusvõime ja ettevõtlikkus“.

Algatusvõime ja ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta. See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte. See pädevus ei tule üksikisikutele kasuks mitte üksnes koduses ja ühiskondlikus igapäevaelus, vaid ka töökohal, aitab neil mõista oma töö konteksti ja kasutada ära võimalusi ning on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida vajavad sotsiaalse või äritegevusega alustajad või sellele kaasa aitajad. See peaks sisaldama eetiliste väärtuste teadvustamist ja edendama head juhtimistava.

Pädevusega seotud olulised teadmised, oskused ja suhtumised:

- Vajalikud teadmised hõlmavad võimet teha kindlaks olemasolevad võimalused isiklikus elus, kutsealal ja äritegevuses, sealhulgas üldisemat arusaamist elu- ja töökeskkonnast: teadmised majanduse toimimisest ja töandja või organisatsiooni võimalustest ja probleemidest. Samuti tuleb mõista ettevõtete eetilist rolli ja seda, kuidas ettevõtted saavad näiteks õiglase kaubanduse või sotsiaalse aktiivsuse kaudu aidata kaasa ühiskonna positiivsele arengule.
- Vajalikud oskused on aktiivne projektijuhtimine (muuseas kaasa arvatud võime kavandada, organiseerida, juhtida, delegeerida, analüüsida, suhelda, kontrollida, hinnata ja tulemusi registreerida), tõhus esindamine ja läbirääkimiste pidamine ning oskus töötada nii üksikult kui töörühma liikmena. Väga oluline on võime mõista oma tugevaid ja nõrku külgi ning hinnata ja võtta õigustatud riske.
- Ettevõtlikku suhtumist iseloomustab algatusvõime, aktiivsus, iseseisvus ja uuendusmeelsus isiklikus, töö- ja ühiskondlikus elus. Samuti eeldab see motiveeritust ja tahtekindlust nii isiklike kui ühiste, kaasa arvatud tööalaste eesmärkide saavutamiseks.

Digipädevus on kujunenud, kui õpilane on tõendanud oma suutlikkust:

- kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnast nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukonnades suheldes;
- leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
- osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
- kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades;

- olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;
- järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Rõhuasetused koolitöötajate tegevustes, mis on suunatud üldpädevuste kujundamisele

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Alusväärtused on igapäevaselt kõigile kättesaadavad, neid järgitakse tegevuste kavandamisel ning erinevaid töövorme kasutades arutatakse õpilastega alusväärtuste üle.
- Õpetajad arutavad tundides õpilastele eakohaselt päevakajalisi sündmusi või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevaid aktuaalseid küsimusi. Arutelusid läbi viies käsitleb õpetaja mingi sündmuse, nähtuse või seisukoha erinevaid tahke, demonstreerides teatud mõtteviisi: igal nähtusel on mitu põhjendust, igal sündmusel on vähemalt mitu tõlgendust, igal seisukohal on vähemalt üks vastandseisukoht.
- Koolis keskendutakse teiste loomingu väärtustamisele, eelkõige vältides plagiaati kirjalike ja kunstitööde tegemisel. Korrekse viitamissüsteemi kasutamist kirjalikes töödes jälgivad kõik õpetajad alates juba esimesest kooliastmest.
- Koolis kujundatakse õpilaste ilumeelt ühelt poolt koolis valitseva esteetilise õppekeskkonna kaudu. Teisalt järgitakse põhimõtet: esitatavad kunsti- ja kirjatööd peavad alati olema korrektselt ja esteetiliselt vormistatud.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Vastutustunde kujundamine toimub koolis eelkõige kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamise jälgimise teel. Kokkulepete saavutamine tähendab osapoolte ärakuulamist ja teineteisega arvestamist (selle mõistmist, kas kokkulepet on võimalik täita) ning kõigi osapoolte kokkuleppega nõustumist. Oluline roll on selle juures õpetajate asjakohases suhtlemises ja kannatlikkuses asju läbi rääkida ning järjekindluses kokkulepetest kinnipidamist jälgida.
- Demokraatliku mõtteviisi kujundamine õpilastes toimub igapäevase õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse kaudu. Õppeprotsessi kavandamine on avalik, st õpetajad informeerivad õpilasi trimestri või kursuse alguses sellest, mida õpitakse, millised on oodatavad õpitulemused, kuidas toimub hindamine ning millised on hindamiskriteeriumid. Kõik muutused õppeprotsessi käigus arutatakse õpilastega läbi. Välistatud on ootamatud kokkuvõtvad hindamised.
- Õpilastesse suhtutakse õppeprotsessis kui partneritesse, õpetajad võtavad neilt tagasisidet õppeprotsessi läbiviimise kohta.
- Kehtestatud reeglite järgimisel näitavad õpetajad õpilastele eeskuju.
- Eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostööoskuste arendamisele meeskonnas töötamisel. Kui õpetaja on planeerinud õppemeetodina kasutada rühmatööd, siis pärast selle läbiviimist tehakse kokkuvõtte nii rühmatöö tulemustest kui ka rühma kui meeskonna toimimisest.

Enesemääratluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides õppeainetes kasutatakse hindamise raames õpilaste enesehindamist, mille käigus õpilased õpivad määratlema enda tugevaid ja nõrku külgi ning kavandama parentustegevusi.

- Õpilastega läbiviidavad arenguveestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil, õpetajatelt ja kaasõpilastelt saadud tagasisidel.
- Õpilased võivad soovi korral saada tagasisidet oma tööde soorituse tugevuste ja nõrkuste kohta. Tagasisidet võib saada eelnevalt teadaolevate kindlate kriteeriumide põhjal õpetajalt, kaaslastelt või ka eneseanalüüsi korras.

Õpipädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides õppeainetes keskendutakse ühe olulisema õpipädevuse komponendi, funktsionaalse lugemisoskuse arendamisele. Eelkõige kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni teatmeteostest ja Internetist. Õpikuid käsitletakse koolis ühe teatmeteose liigina. Järgitakse põhimõtet, et õpitulemuste saavutatuse kontrollimisel võivad õpilased, sõltuvalt õpitulemusest, kasutada vajalikke abimaterjale või vahendeid.
- Õpiraskuste esinemisel koostatakse esmase õpiabimeetmena õpilase ja õpetaja koostöös õpilasele kirjalik individuaalne arenguplaan raskustest ülesaamiseks. Individuaalne arenguplaan on õpilase ja õpetaja vabatahtlik kokkulepe ja on suunatud õpetaja konsultatsioonija tulemuslikumaks ärakasutamiseks.

Suhtluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Õpetajad suunavad õpilasi järjekindlat kasutama õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
- Eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse kujunemisele. Järgitakse kahte peamist printsiipi: esinimine klassi ees on õpilasele vabatahtlik ja õpilane peab saama enne esinemist õpetajapoolset juhendamist ning peale esinemist personaalset tagasisidet. See, kas õpilased on valmis vabatahtlikult klassi ees esinema, sõltub eelkõige sellest, millise vaimse ja sotsiaalse õppekeskkonna õpetaja on suutnud luua. Õpilasi ei tohi panna vastu nende tahtmist esinemissituatsiooni, vaid neid tuleb juhendada ja toetada nii, et nad on valmis ise esinema.
- Õpilastel kujundatakse oskused anda kaasõpilastele konstruktiivset kirjalikku ja suulist tagasisidet. Tagasiside andmine toimub õpetaja juhendamisel, mille käigus järgitakse konstruktiivse tagasiside andmise reegleid.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides ainetes pööratakse tähelepanu matemaatiliste esitusviiside (näiteks diagrammid) kasutamisele oma aines. Eraldi pööravad kõik õpetajad tähelepanu oma ainele ja õpilaste vanusest tulenevalt statistiliste andmetöötamise erinevatele meetoditele.
- Kõikides ainetes pööratakse tähelepanu õppeaines sisemiste seoste nägemisele ja esiletoomisele. Selleks kasutavad õpetajad *Mõistekaardi* meetodit.

Ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Tundides kasutatakse kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad simuleeritud olukordades ennast proovile panna ja õpitud teadmisi ja oskusi rakendada.

- Õppeprotsessis kavandatakse nii ühe aine piires kui ka õppeainetevahelisi projektipõhiseid õppemeetodeid, kus õpilased peavad meeskonnana saavutama tulemused.
- Tunnivälised üritused kavandatakse projektipõhisena, kuhu kaasatakse õpilased ning järgitakse kõiki projektijuhtimise reegleid.

Digipädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Loovusele ja innovaatsusele, mille käigus õppijad demonstreerivad loomingulist mõtlemist, teadmusloomet ning arendavad innovaatsilisi vahendeid ja protsesse, kasutades tehnoloogiat.
- Kommunikatsioonile ja koostööle, mille käigus õppijad kasutavad digitaalset meediat ja keskkondi suhtlemiseks ja koostööks, sh kaugõppes, et toetada individuaalset õpet ja panustada kaasõppijate õppimisse.
- Uuringutele ja kirjaoskusele, mille käigus õppijad rakendavad informatsiooni kogumiseks, hindamiseks ja kasutamiseks digitaalseid vahendeid.
- Kriitilisele mõtlemisele, probleemide lahendamisele ja otsuste tegemisele, mille käigus õppijad kasutavad asjakohaseid digitaalseid vahendeid ning kriitilise mõtlemise oskust uuringute planeerimiseks ja läbiviimiseks, projektide haldamiseks, probleemide lahendamiseks ning teadlike otsuste tegemiseks.
- Digitaalne kodanik, mille käigus õppijad mõistavad tehnoloogiaga seotud inimlikke, kultuurilisi ja ühiskondlikke küsimusi ning käituvad seaduslikult ja eetiliselt.
- Tehnoloogia toimimisele ja põhimõtetele, mille käigus õppijad saavad sügavuti aru tehnoloogia põhimõtetest, süsteemidest ja toimimisest.

Lisaks üldpädevustele on [„Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 7, § 9 ja § 11](#) sätestatud pädevused kooliastmeti.

5 Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti

Klassides, kus ei rakendata „Põhikooli riiklikku õppekava“ § 15 lõiget 5, ning kus õpilaste kodune keel on eesti keel:

	1. kla ss	2. kla ss	3. kla ss	4. kla ss	5. kla ss	6. kla ss	7. kla ss	8. kla ss	9. kla ss
Eesti keel	6	7	6	6	4	4	2	2	3
Kirjandus					2	2	2	2	2
Inglise keel	1r	1r	4	4	3	3	3	3	3
Saksa keel									
Vene keel						3	3	3	3
Matemaatika	4	5	5	5	5	5	4	4	5
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	3	2		

Geograafia							2	2	1
Bioloogia							2	2	2
Inimeseõpetus	1	1	1		1	1	1	1	
Ajalugu					2	2	2	2	2
Ühiskonnaõpetus					1			1	1
Keemia								2	2
Füüsika								2	2
Muusika	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Kunst ja tööõpetus	3	3	3						
Kunst				1	1	1	1	1	1
Käsitöö, kodundus, tehnoloogiaõpetus				2	2	2	2	2	2
Kehaline kasvatus	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika					1	1			
Informaatika	1r	1	1r	1	1	1r	1	1r	1r
	20/2r	23/1r	25/1r	25	28	30/1r	30	32/1r	32/1r
KOKKU:	20	23	25	25	28	30	30	32	32
PGS, maksimaalselt lubatud nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

6 Valikainete loendid, sh riiklikest õppekavadest mitte tulenevate valikainete valimise põhimõtted

Valikained on Kooli valik.

7 Liikluskasvatuse teemad ja nende käsitlemise maht

Vastavalt „Liiklusseadusele“ § 4 lg 1 on liikluskasvatuse eesmärk kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:

- ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda ning hoiduvad käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ja ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.

Kooli rolliks on vastavalt „Liiklusseadusele“ § 4 lg 2 viia läbi laste liikluskasvatust ja valmistada neid ette ohutuks liiklemiseks.

Kooli poolt läbiviidav liikluskasvatus toimub vastavalt ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 20.10.2011a määrusega nr 136 (RT I, 24.10.2011, 2) „Laste liikluskasvatuse kord“.

Maanteeamet soovib liikluskasvatuse teemade kaudu kujundada alljärgnevad üldised teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks kooliastmeti.

I kooliastme lõpuks õpilane:

- Teab hädaabi numbrit (112), oskab ohust teatada;
- Oskab kirjeldada ohtusid oma kooliteel, põhjendada ning selgitada ohtude vältimist kooliteel;
- Oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturikiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed, vajadusel ujumisrõngast, päästevesti;
- Oskab käituda ühissõidukeis, siseneda, väljuda ning ohutult sõiduteed ületada;
- Oskab valida jalgrattaga, rulaga, rulluiskudega sõitmiseks ohutut kohta;
- Oskab ohutult liikuda/liigelda märjal, libedal, lumisel teel;
- Oskab valida tee, sh raudtee ületamiseks kõige ohutumat kohta; peatuda, kuulata, vaadata ning ohutuses veendununa sõidutee ületada;
- Oskab määrata sõidukite liikumise suunda ning hinnata liikumise kiirust;
- Oskab eristada valet/ohtlikku liikluskäitumist õigest/ohutust käitumisest.

II kooliastme lõpuks õpilane:

- Oskab ohust kiiresti ja korrektselt teatada;
- Oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi-, mopeedijahi kiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed;
- Oskab käituda ühissõidukeis, siseneda, väljuda ning sõiduteed ületada;
- Oskab hinnata sõidukite liikumissuunda, -kiirust ja kaugust;
- Oskab valida tee sh raudtee ületamiseks kõige ohutumat kohta;
- Oskab hinnata sõiduki liikumiskiirust ja määrata vahemaid;
- Tunneb/teab/mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile);
- Oskab leida informatsiooni ja lisamaterjali ohutusalaste teemakäsitlemise kohta;
- Oskab kaardistada ohtlikud kohad kooliteel, kirjeldab ohtu ja kuidas ohtu vältida.

III kooliastme lõpuks õpilane:

- Väärtustab ohutust, arvestab kaasliiklejatega ning on seaduskuulekas;
- Oskab ohust teatada ja hinnata ohuolukorda;
- Oskab vaatluse teel hinnata helkuri peegelduvuse omadusi;
- Oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi- ja mootorratturi kiiver, põlve ning küünarnuki kaitsed;
- Teab ja tunneb nõudeid jalgratturile ja mopeedijuhile ning oskab vastavalt nõuetele käituda;
- Oskab kaardil tähistada ohtlikud kohad kooliteel ja valida ohutuma teekonna sihtpunkti jõudmiseks;
- Kirjeldab ohutu teekonna valiku põhimõtteid;
- Mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile, mopeedijuhile);
- On teadlik ohutusosalastest kampaaniatest ning annab hinnangu ajas muutuvate hoiakute kujunemise kohta;
- Oskab leida informatsiooni ja võrrelda Eesti (liiklus)ohutusosalast olukorda teiste riikidega.

Liikluskasvatuse teemad on tuletatud „Põhikooli riikliku õppekava“ läbivast teemast „Tervis ja ohutus“ ning maanteeameti soovitudest liikluskasvatuse osas ning „Liiklusseadusest“.

Vabariigi Valitsuse 20.10.2011 määrusega nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 5 lg 3-5 on esitatud liikluskasvatuse sisu kooliastmeti:

1) Kooli esimeses astmes (1.–3. klass) on liikluskasvatuse sisuks jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse liikluskeskkonnast;

2) Kooli teises (4.–6. klass) ja kolmandas astmes (7.–9. klass) on liikluskasvatuse sisuks erinevate liiklusolukordade selgitamine lapse enda ja teiste liiklejate seisukohalt ning linna ja maapiirkonna teedel ohutu liiklemise õpetamine.

Liikluskasvatuse teemad	Maht tundides õppeaastas klassi kohta
Jalakäija liiklusreeglid	4
Ohutu liikluskäitumine	2
Liikluses kehtivate normide järgimine ja kaasliiklejatega arvestamine	1
Liikluse reeglitest tulenevad õigused, kohustused ja vastutus	1
Kokku:	8

Vabariigi Valitsuse 20.10.2011 määrusega nr 136 „Laste liikluskasvatuse kord“ § 6 tulenevalt on kooli õppekavas määratletud liikluskasvatuse üldised teemad ja nende käsitlemise maht

õppeaastas klassi kohta. Klassi- ja aineõpetajate töökavades määratletakse liikluskasvatuse detailiseeritud teemad, mida käsitletakse integreerituna ainetundides. Klassi- ja koolivälised liiklusalased üritused kavandatakse kooli üldtööplaanis, nende läbiviimise eest vastutab kooli juhtkond. Klassi- ja koolivälised üritused ei kajastu liikluskasvatuse teemade mahus.

8 Õppekeel

Vastavalt kooli põhimäärusele on õppekeeleks eesti keel.

9 Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted

9.1. Läbivad teemad

9.1.1. Läbiv teema «Elukestev õpe ja karjääri planeerimine»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
- Õpilast suunatakse:
  1. teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele;
  2. arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisioskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
  3. arendama oskust seada endale eesmärged ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt;
  4. kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
  5. tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.
- Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes aitab õpilasel kujundada positiivset hoiakut õppimisele ning toetab esmaste õpioskuste omandamist. Mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel kujundada ning õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.
- Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.
- Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, õpioskuste arendamisele ning esmaste kutsevalikutega seostamisele. Õpilasi juhitakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas,

et oma soove ellu viia. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus saada kutsenõustamist.

9.1.2. Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
- Õpilast suunatakse:
  - 1) aru saama loodusest kui terviküsteemist, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
  - 2) aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
  - 3) väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
  - 4) arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklike keskkonnavalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele;
  - 5) võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimis-valikuid ja eluviisi.
- Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes tugineb õpilase kogemustele, igapäeva elu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatus kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.
- Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnavalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonda väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.
- Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui tervik-süsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäeva elu probleemide lahendamisel.

9.1.3. Läbiv teema «Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
- Õpilast suunatakse:
  - 1) väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;
  - 2) olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama;
  - 3) tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
  - 4) mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ning toimimist;
  - 5) mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
  - 6) mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusse ja selles osalemisse.
- Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskne saada koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemusi. Selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus, nt talgutöö, ühisürituste korraldamine vms. Lähtudes paikkonna võimalustest, tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, noorteühinguid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone või huvirühmi, kes korraldavad kogukonnas üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.
- Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on oluline toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loominguilisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.
- Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

9.1.4. Läbiv teema «Kultuuriline identiteet»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuri-teadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on

ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

- Õpilast suunatakse:
  - 1) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijjana ja kultuuride vahendajana;
  - 2) mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
  - 3) olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist;
  - 4) tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
  - 5) teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
  - 6) omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.
- Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on oluline pakkuda õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatusena kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.
- Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on tähtis kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.
- Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

9.1.5. Läbiv teema „Teabekeskond“

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Teabekeskond“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
- Õpilast suunatakse:
  - 1) mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;

- 2) valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
  - 3) määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
  - 4) kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi;
  - 5) arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.
- Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskmes õpilase igapäevane teabekeskond. Õpetaja abil ja kaaslaste toel harjutakse kirjeldama oma tegevust teabekeskonnas. Õpilane õpib mõistma temale suunatud teadete suhtluseesmärki ning eristama olulisi teateid ebaolulistest. Samuti harjub õpilane mõistma, millised seaduspärasused kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas internetis. Läbiva teema rõhuasetused toetavad I kooliastmes inimeseõpetuse, emakeele ning teiste õppeainete kaudu toimuvat suhtlemisoskuste kujundamist. Õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile.
  - Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on käsitluse keskmes avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning põhiliste kommunikatsiooniformaatide tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki, hindama selle kvaliteeti ning tuvastama uudises puuduvat teavet.
  - Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselusel, ning kasutama meediat teabeallikana. Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusvärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane hakkab leidnud teavet järjest rohkem kasutama isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õpetus ja kasvatus töös aitavad õpilasel mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning ennast ja oma privaatsust kaitsta; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud probleematilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms).

9.1.6. Läbiv teema «Tehnoloogia ja innovatsioon»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
- Õpilast suunatakse:
  - 1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
  - 2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
  - 3) aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;

- 4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;
  - 5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi *IKT*) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
  - 6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.
- Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhvõtteid, vormistades arvutiga loovtöid. Soovitatav on kasutada eelkõige frontaalset õpetamismeetodit ning mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise integreerimise kaudu õpetegevusse.
  - Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes põhineb eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses. Arvutipõhises õppes on soovitatav kasutada rühmatööd ja aktiivõppe meetodeid.
  - Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes kujundab *IKT* rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse *IKT* rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele on III kooliastmes soovitatav kasutada nüüdisaegseid *IKT* vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul.

9.1.7. Läviv teema „Tervis ja ohutus“

Läviva teema käsitlemise põhimõtted:

- Läviva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
- a) Tervisekasvatus põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis.
  - b) Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.
- Õpilast suunatakse:
    - a) tervise valdkonnas:
      1. terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
      2. kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldisi sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
      3. teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
      4. leidma ning kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid;
      5. teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

b) ohutuse valdkonnas:

1. tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi;
  2. vältima ohuolukordadesse sattumist;
  3. kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist;
  4. omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda;
  5. kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid;
  6. tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.
- Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes pannakse rõhk tervislike ja ohutute käitumisviiside kujundamisele. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse kui sotsiaalse tervise aspektiga ning kujuneb tervist väärtustav hoiak. Selles vanuses on tähtis, et õpilane mõistaks ohu olemust ja selle tekkepõhjusti oma igapäevases keskkonnas ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel.
  - Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel II kooliastmes pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid.
  - Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

9.1.8. Läbiv teema «Väärtused ja kõlblus»

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õpilast suunatakse:

- 1) tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;
- 2) analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
- 3) arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;

4) juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;

5) osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;

6) reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväarikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.

Läbiva teema käsitlemisega II kooliastmes teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitlemise kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlike kõlbeliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimaluse säilitada oma arvamusi. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi.

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbeliste normide ühiskondliku ning ajaloolis-kultuurilise mõõtmise. Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadest. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.

9.2. Läbivate teemade käsitlemise üldised põhimõtted

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülelised ja ühiskonnas tähtsustatud ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

1) õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärgi;

2) aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlemised, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineülelised, klassidevahelised ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;

3) valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;

4) läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;

5) korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälisest õppetegevusest ja huviringide tegevusest ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Aineõppel põhinev läbivate teemade kasutamine arvestab ainekavades toodud seoseid läbivate teemade taotlustega ning õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vajadust läbivate teemade käsitlemisel. Läbivate teemade taotluste elluviimine toimub ka valikainete kaudu. Õppeainete ja ainevaldkondade panus läbiva teema käsitlemisse on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev.

Õpikeskkonna korraldamise kaudu luuakse võimalused läbivate teemadega tegelemiseks. Läbivate teemade taotluste elluviimiseks kasutatakse nii vaimset, sotsiaalset kui ka füüsilist õpikeskkonda. Klassi- ja koolivälisel tegevusel põhinev läbivate teemade käsitlemine toimub projekti- ning partnerlustegevuste kaudu, mille eesmärgid ja tulemused on seotud läbivate teemade taotlustega.

10 Lõimingu põhimõtted

Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandatakse kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus õpetaja töökava ja kooli üldtööplaani tasandil.

Lõimingu mõte avaldub selles, et ühel või teisel moel seostades eraldiseisvaid õpetatavaid teadmisi ja oskusi ning asetades need reaalse alu konteksti aidatakse õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks.

Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisestes projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.

Lõiming on tegevus, mis eeldab suhtlemist ja arutelu ning toimub peamiselt õpetaja vahetult juhendamisel. Lisaks vahenduspedagoogikale on õppetegevuses oluline õpilase aktiivsus ja motiveeritus. Õpetajate poolse lõimingu kaudu pakutakse õpilastele motiveeritud õppimist, seostades teadmisi õpilase huvidest lähtuvalt ning soodustades sellega õpilase aktiivsust. Lõimingu kaudu vähendatakse päheõppimist ja soodustatakse leidmist, lahendamist ja oma lahenduste põhendamist. Lõimingu kaudu püüdleme selles suunas, et teadmisi õpitaks kriitiliselt ja läbi mõeldult ning seostades reaalse eluga. Lõimingu kaudu muutub õppimine tähenduslikumaks ja tulemusikumaks. Seda soodustavad suhtlemine ja arutelud. Kui õppetegevus on õpetajal kavandatud õpilasekesksena, arvestades õpilase ealisi iseärasusi, eelnevaid teadmisi ja kogemusi ning õpilasele antakse valikuvõimalusi ning pühendatakse aega arutelule, siis on ka lõimingu kasutamise eesmärk saavutatud.

Samuti on lõimingu oluline roll õppimise fragmenteerituse vähendamises, eesmärgiga muuta õppimine õpilase jaoks tähenduslikuks. Õppetegevuses aidatakse teadmisi konstrueerida tähenduslikus kontekstis. Selle saavutamiseks kasutatakse probleemõpet, mis julgustab õpilasi uurima võimalusi, välja mõtlema alternatiivseid lahendusi, tegema koostöös teiste õpilastega, välja pakkuma ideid ja hüpoteese ning lõpuks välja pakkuma parima lahenduse, mille nad tuletasid. Lõiming võimaldab püüelda suunas, kus õpilased areneksid aktiivseteks

ennastjuhtivateks õppijateks, kes konstrueerivad oma teadmisi varasematele teadmistele tuginedes ning õppimise käigus omandatud kogemuste põhjal ja seostatuna.

Lõiming ei ole asi iseenesest. Lisaks õpetajate initsiatiivile peab lõiming avalduma ka õpilase tasandil. Selleks on koolis loodud õppekeskkond, mis võimaldab õpilasel lõimingu tekkimist. Kui õpilane tajub tavapäraselt õppeaineid eraldi olevate tervikutena, siis koolis püüeldakse selles suunas, et õpilasel tekiks suutlikkus ühe õppeaine teadmisi ja oskusi teise õppeainesse üle kanda, ning tekiks suutlikkus koolis õpitut seostada ka argielu teadmise ja oskusega. Õpilase teadvuses toimuv lõiming on keerulisem protsess, mille suunas koolis püüeldakse. Õpilase sisene lõiming annab võimaluse luua seoseid, näha analoogiaid ja paralleele, aga ka erinevusi ja vastuolusid, seostada omavahel põhimõisteid ning märgata mitmesuguseid, ka ebatavalisi seoseid. Lõiming võimaldab saada alternatiivseid võimalusi mõtlemise korrastamiseks ja struktureerimiseks ning selle kaudu jõuda uute teadmiste ja tähenduslike seosteni.

Õpilase välist lõimingut käsitleme kui õppekava õppetegevuse kavandamise, läbiviimise protsessi. Lõiming on õpetajate teadlik katse seostada erinevaid teadmisi ja oskusi ning õppemeetodeid omavahel nii, et saavutada õppekava ja õpetuse terviklikkus. Õpetuse terviklikkuse saavutamise kaudu püüeldakse selles suunas, et toetada parimal moel õpilase sisemise lõimingu tekkimist ning üldpädevuste kujunemist.

Lõimingu puhul on oluline lõimingutsentri määratlemine. Lõimingutsentrit kasutatakse millegi saavutamiseks. Lõimingutsenter on midagi mille ümber õppetegevus kavandatakse. Lõimingutsentriks võib olla mingi teadmine, oskus või suhtumine või mingi keskne idee kui fokuseeriv tsepter. Kooli õppekava kontekstis on sellisteks keskseteks aineülesteks ideedeks pädevused. Pädevusi käsitleme kui lõimingutsentreid, mis on aluseks suutlikkuse kujunemiseks. Pädevuste kujundamist taotletakse nii õppe- kui ka õppekavavälises tegevuses.

Lõimingutsentriks võivad olla erinevad õppeviisid (individuaalne, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, ajurünnak, probleemõpe, õppekäik, ekskursioon, matk), mis aitavad õpilasel omandada erinevaid töövõtteid ja saada kogemusi. Või õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö, essee), mis täidavad olulist rolli sisemise lõimingu saavutamisel. Lõiminguks võib olla ka mis tahes probleem, meetod või vahend, millega kaks või enam õpikogemust seostatakse.

Lõimimise esimeseks sammuks on lõimingutsentri määratlemine, mille leiab õppekava üldosast ja ainekavadest esitatuna ainevaldkondade kaupa. Üldpädevuste kujundamist on käsitletud täpsemalt ainevaldkondade kirjeldustes. Valdkonnasisese lõimingu aluseks on vastava valdkonnapädevuse kujunemine. Valdkonnaülese lõimingu aluseks on pädevused kooliastmeti.

Kui lõimingutsenter on valitud, tuleb selle käsitlemiseks leida sobiv lõiminguviis ja sellega seotud tegevused. Tegevused peavad olema õpetaja poolt valitud hariduslikult tähenduslikud ja soodustama iga aine õpitulemuste saavutamist ka siis, kui nad ei sisalda endas lõimingut. Lõimingut väljendatakse õpetaja töökavas õppetegevustena. Tegevusteks võivad olla projektide kavandamine ja teostamine, probleemide lahendamine, uurimine, küsimuste esitamine ja neile vastuste leidmine.

Lõimingu õnnestumiseks on oluline õpetajate koostöö. Selleks on koolis loodud võimalused õpetajate omavaheliseks tihedaks koostööks ning samuti toetatakse õpetajate professionaalset arengut. Koolis on loodud tingimused, et aidata õpetajatel mõtestada seda, mida nad hetkel teevad ja antakse juhatast selles osas, kuidas võiks asju teistmoodi teha. Kavandamise aluseks on tagasiside, mis saadakse kujundava hindamise või arenguevestluste kaudu.

Lõimingu viisi valik on õpetajale vaba. Viisi valik sõltub sellest, mida tahetakse lõimimisega saavutada: kas luua seoseid üksikute õpitulemuste vahel, ainevaldkondade sees ja ainevaldkondade vahel või soovitakse lõiminguga saavutada kooliastme pädevusi, üldpädevusi või valdkonnapädevusi. Õpetajal on kasutada järgmised lõiminguviisid: ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne lõiming, interdistsiplinaarne valdkonnasisene või interdistsiplinaarne valdkondade vaheline lõiming. Õpetaja on lõimingu viiside valikul vaba ning lõiming kajastub õpetaja töökavas kirjeldatuna õppetegevusena.

11 III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused

Kooli lõpetamise tingimuseks on, et õpilane on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö, mis lähtub läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv. Õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või kollektiivselt.

III kooliastmes korraldab kool õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Loovtöö temaatika valib kool.

Loovtöö tähendab uurimust, projekti, kunstitööd, käsitööd või muud taolist, mis lähtub läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv. Uurimus eeldab materjali kogumist, analüüsimist/süsteematiseerimist ja üldistamist ning järelduste tegemist. Projekt eeldab projekti kavandamist, läbiviimist ja tagasisidestamist. Kunstitöö eeldab idee loomist, teose valmistamist ning selle esitlemist näitusena.

Loovtööna ei piisa ainuüksi loodu esitamisest vaid sellele tuleb lisada kirjaliku tööna vajalikud selgitused, mis võimaldavad mõista, et loovtöö on läbivatest teemadest lähtuv ning õppeaineid lõimiv.

Täpsema teemavaliku teeb õpilane kooli valitud loovtöö temaatika hulgast.

Loovtöö on koolis korraldatud selliselt, et direktori käskkirjaga moodustatakse loovtööd korraldav töörühm, kes koostab loovtööde kavandamise, teostamise ja vormistamise juhendi. Samuti korraldab töörühm loovtööde tagasisidestamist.

Õpilane valib temaatika, milles ta planeerib loovtööd. Seejärel valib ta juhendaja ning teeb täpsema teemavaliku. Loovtöö teema peab lähtuma juhendaja kompetentsusest.

Juhendaja tutvustab õpilasele loovtöö kavandamise, teostamise ja vormistamise juhendit ning annab õpilasele õppematerjali valitud teema kohta. Õpilane tutvub vastavasisulise kirjanduse, varasemate loovtöödega ja koostab loovtöö kavandi. Õpilane teeb koos juhendajaga valiku, millisele aspektile valitud teema raames loovtöös keskendutakse ning milline loovtöö teostatakse.

Olles tutvunud varasemate loovtöödega, sõnastab õpilane idee, koostab tegevuskava idee/ülesande lahendamiseks, teostab idee ja vormistab selle. Õpetaja tutvub tulemusega ja vajadusel viib sisse korrektiivid. Õpilane seostab enda loovtöö varasemate samas teemavaldkonnas tehtud töödega, esitab võrdluse ja toob välja enda loovtöö unikaalsuse valitud teemavaldkonna osas. Juhendaja annab loovtööle heakskiidu.

Tulemus vormistatakse viisil, mis võimaldab selle esitlemist loovtööd korraldavale töörühmale.

Loovtöö säilitatakse kooli raamatukogus.

12 Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted

Iga õppeaasta alguses kavandatakse ülekoolilised ja koolidevahelised projektid (üritused) kooli üldtööplaanis. Projekt on ühekordse, tähtajalise, piiratud ressursidega ja kindlaks määratud tulemuse saavutamiseks tehtav töö.

Projektid võivad olla:

- uurimisprojektid – on suunatud teadmiste hankimisele (näiteks: kooliesisel haljasalal oleva murukamara liigirikkuse väljaselgitamine);
- teostusprojektid – on seotud uue objekti loomisega või ürituse ettevalmistamise ja läbiviimisega (näiteks näidendi ettevalmistamine kooli näidendite konkursile);
- hindamisprojektid – tegelevad olemasolevate nähtuste, eksperimentide või teostatud muutuste hindamisega ja ettepanekute tegemisega sotsiaalsfääris (näiteks õpilaste hinnangute ja ootuste väljaselgitamine õpilasomavalitsuse poolt tehtavasse ühel õppeaastal, et parandada omavalitsusesinduse tööd).

Kõikidel projektidel on kindlaks määratud projektijuht, kelle ülesanne on koostöös projektirühmaga määratleda projekti (ürituse) eesmärgid lähtuvalt üldpädevustest. Projektil peab olema selge eesmärk ja kindlad ajapiirid. Projekt peab olema kavandatud nii, et saab aru projekti ideest, eesmärgist ja tulemusest ning selgelt on toodud esile tegevused eesmärgi saavutamiseks ning tegevuste täitmiseks vajalik aeg ja vajalikud vahendid ning eeldatavad kulutused. Peale projekti toimumist viiakse läbi selle tulemuste analüüs lähtuvalt püstitatud eesmärkidest (määratletakse tulemuste ja protsessi tugevused ja nõrkused) ning kavandatakse parendustegevused edaspidiseks.

Ülekoolilised ja koolidevahelised projektid kavandatakse kirjalikult, järgides alljärgnevat struktuuri:

1. Põhjendus - Projekti vajaduse põhjendus. Mis on seni tehtud (näiteks varem tegutsenud projektirühmade poolt).
2. Eesmärk - Kirjeldada, millised on projekti eesmärgid lähtuvalt üldpädevustest.
3. Tulemused - Kirjeldada, millised on oodatavad ja mõõdetavad tulemused. Tulemused on sisuliselt eesmärgid, mis on muudetud mõõdetavaks. Kui on jõutud tulemusteni, siis võib öelda, et eesmärgid on saavutatud.
4. Tegevused - Näidatud on tegevused, et saavutada eesmärgid (tulemused).
5. Ajakava - Detailne ajakava, mis sisaldab ka vastutajaid. Igale tegevusele on ajakavas üks konkreetne vastutaja, kes võib teisi vajadusel kaasata, aga kes jälgib, et antud tegevus saaks tähtajaks ja kvaliteetselt tehtud.
6. Organisatsioon - Kirjeldatakse, kuidas toimub projekti juhtimine, kes on osalejad, kus projekt toimub ja keda kaasatakse koostööpartneriteks.
7. Eelarve - See peab olema realistlik. Projekt peab olema üles ehitatud nii, et planeerimisel arvestatakse olemasolevate ressursidega. Enamasti ei saa projekti korral arvestada rahaliste vahenditega. Sellisel juhul on mõistlik nimetada töövahendid, mida kasutatakse. Kui saadakse vahendeid mujalt, siis tuleb seda näidata. Rahaliste vahendite kavandamise puhul tuleb konkreetset näidata, kuidas neid kasutatakse ja kust need rahalised vahendid tulevad (kooli eelarve, sponsorid jne). Peab jälgima, et nende rahaliste vahendite planeerimine oleks realistlik.

8. Tulemuste hindamine - Näidatakse, kuidas toimub tulemustele hinnangu andmine ning millal võib öelda, et projekt õnnestus, millal mitte.

Kirjutatud projekti kavand peab olema

- suhteliselt lühike (üldjuhul 2-5 lehekülge), et seda oleks võimalik kergesti tervikuna haarata;
- hästi liigendatud, nii et oluline on selgelt esile toodud.

Projekti teostuse planeerimisel on projektirühma juhil otstarbekas jälgida järgmist skeemi:

- Esmalt tuleb panna tegevused ja tulemused nende loogilisse ajakavasse ja omavahel sõltuvusse.
- Igale tegevusele ja tulemusele tuleb määrata vastutaja. Kui tulemus on nii suur, et sellele ei saa määrata ühte vastutajat, tuleb jagada see väiksemateks osadeks.
- Iga tegevus tuleb jagada nii väikesteks osadeks, et saaks küllalt selgelt määratleda, kui palju see tegevus aega võtab.
- Järgnevalt toimub ajakava täpsustamine koos projektirühma liikmetega. Jälgida tuleb, et plaan mahuks etteantud raamidesse ja et projektirühma liikmed oleks ühtlaselt koormatud, eelistatult neile sobivate tegevustega.
- Planeeritakse vahendid ja kulutused ning vajadusel viiakse tegevuskavasse muudatused.
- Kui muudatusi ei ole vaja teha, kinnitab projektirühm tegevuskava.

Kirjalikud vormistatud projekti alusel toimub selle arutelu ja järgnev otsustamine, kas antud projekt on koolis teostatav. Kavandatud projektile annab hinnangu koolidirektor või tema pool delegeeritud isikud.

Projekti kavandile hinnangu andmisel tuleb jälgida järgmisi aspekte:

- Projekt on vormistamine vastavalt esitatud nõuetele.
- Eksisteerib projekti eesmärkide ja tulemuste kooskõla.
- Jälgida tuleb seda, kas kõikide oodatavate tulemuste saavutamiseks on olemas ka kate tegevuste näol.
- Ajakava realistlikkust.
- Jälgida tuleb seda, kas igal tegevusel on ajakavas vastutaja.
- Projektirühmal on olemas juht, projekti elluviimist jälgitakse, kogunetakse projektirühma koosolekuteks jne.
- Ressursid on realistlikult planeeritud.
- Projekti hindamise kriteeriumid võimaldavad kindlaks määrata selle kas projekt õnnestus või mitte.

Kui koolidirektor või tema poolt delegeeritud isikud on projekti heaks kiitnud, siis lisatakse projekt üldtööplaani ning asutakse seda teostama.

13 Õppe ja kasvatuse korraldus (sealhulgas projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) Koolis lähtudes riiklikes õppekavades esitatud nõuetest

Õppe ja kasvatuse korraldus

Õpe on korraldatud viisil, kus kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel eristades tavapäraseid ainetunde.

Projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg kavandatakse õpetaja töökavas.

14 Kooli õppekava välise õppimise või tegevuse arvestamine koolis õpetatava osana

„Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 17 lõike 4 ja „Põhikooli riikliku õppekava“ § 15 lõike 9 kohaselt võib õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema ja direktori või direktori volitatud pedagoogi kokkuleppel kool arvestada kooli õppekava välist õppimist või tegevust, sealhulgas õpinguid mõnes teises üldhariduskoolis koolis õpetatava osana, tingimusel et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemusi.

Vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 17 lõikele 4 arvestab kool õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana.

Kui kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatakse koolis õpetatava osana, siis peab olema aru saada, millise õppimise põhjal on seda tehtud ja milliste õpitulemuste saavutamisel on kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatud.

Keskne põhimõte on, et lähtutakse õpitu sisust ja õpitulemustest, mitte sellest, kelle juures ja kus õpilane õppis või tegevusi sooritas. Koolil on õigus nõuda täiendavaid materjale, kui tõendusmaterjal pole piisav. Täiendavat materjal ei küsita selle kohta, kes õpetas või kus õppis. Täiendav materjali vajadus on seotud sellega, et paremini mõista, kas taotletavad õpitulemused on omandatud.

Väljundipõhises õppes ei ole keskne küsimus selles, kuidas ja kus mingi pädevus või õpitulemus omandati, vaid pigem selles, kas see pädevus või õpitulemus on olemas ja kuidas selle olemasolu on võimalik hinnata. Kooli õppekava välist õppimist või tegevust ei hinnata mitte kogemuse, vaid sellest toimunud õppimise põhjal. Õpitu peab kokku sobima nende õpitulemustega, mille saavutamist taotletakse. Kindlasti peab õpitu olema määratletav ka tasemega.

Kooli õppekavavälise õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana võimaldab suurendada õpilaste, sealhulgas erivajadustega õpilaste hariduslikku mobiilsust ning avardada võimalusi kooliväliseks õppeks. Mujal õppimine annab paindlikuma võimaluse hariduse omandamiseks ja annab andekamatele õpilastele võimaluse ennast teostada. Kooli õppekavavälise õppe või tegevuse arvestamisel loetakse tulemused samaväärseks õppekava läbimisel saavutatud õpitulemustega.

Kooli õppekavavälise õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana on protsess, mis koosneb järgmistest etappidest: taotleja nõustamine, taotluse koostamine ja esitamine direktorile, taotluse hindamine, direktori otsus, (vajadusel) otsuse vaidlustamine ja vaidemenetlus.

Kooli õppekavavälise õpingute või tegevuste arvestamisel kooli õppekava osana võivad võimalikud äraütlemised olla seotud:

- tähtajalise aegumisega – kui õppimine on toimunud enam kui kolm aastat tagasi;
- sisulise aegumisega – kuna teatud õpitulemused aeguvad ajas, näiteks seoses infotehnoloogia arenguga;
- teisel (madalamal) õppetasel läbitud õppe mitte arvestamisega;
- topeltarvestamise vältimisega - mujal (näiteks muusikakoolis) õpitu, mille tõenduseks on antud muusikakooli tunnistus ei ole automaatselt üle kantav muusika õppeaine läbimisenä.

Samuti ei arvestata kooli õppekavaväliseid õpinguid või tegevusi seoses kooli lõpetamisega (koolieksami sooritamisel, õpilasuurimuse või praktilise töö sooritamisel ning loovtöö koostamisel).

Kooli õppekava väliseid õpingute või tegevuste arvestamiseks moodustab direktor taotluse hindamise komisjoni, kes koosneb pedagoogilisest personalist ning kelle ülesanne on selgitada, kas kooli õppekava välised õpingud või tegevused on võimaldanud nõutud õpitulemuste omandamist ning kas õpingute või tegevuste käigus omandatu on ajakohane. Hindamisse kaasatakse vähemalt kaks õpetajat, kes tunnevad terviklikult ja põhjalikult õppekava, kellel on kõrgelt arenenud empaatia- ja üldistusvõime, kes aktsepteerivad, et õppimine võib toimuda ka väljaspool kooli ja õppekava, kes tunnevad kooli õppekavaväliseid õpingute või tegevuste arvestamise erinevaid hindamise vahendeid ja nende kasutamise võimalusi.

Kooli õppekavaväliseid õpingute või tegevuste kaudu omandatud hinnatakse palju rangemalt ja põhjalikumalt kui õppekava tavapärasel vormis läbinute tulemusi. Põhjuseks on asjaolu, et tavapärasel vormis õppeprotsessis läbinutel on suurem tõenäosus omandada ühesuguseid õpitulemusi. Rangem ja põhjalikum hindamine on õigustatud ka seetõttu, et hoida ära olukorda, kus ühtedelt nõutakse oluliselt rohkem kui teistelt, saavad ju mõlemad ühesuguse lõputunnistuse.

Kooli õppekavaväliseid õpingute või tegevuste arvestamisel tagatakse kvaliteet selle kaudu, et uuritakse õpilase esitatud õpitulemuste omandamise tõendamist võimaldavaid materjale ning nende vastavust nende õpitulemustega, mille arvestamist taotletakse. Tüüpiliseks on küsida tõendusmaterjaliks õpitu kirjalikku refleksiooni või analüüsi, dokumenteeritud tõendusmaterjali ja vajadusel teha ka õpilasega vestlus. Hindamisel eristatakse otseseid ja kaudseid tõendeid. Kooli õppekavaväliseid õpingute või tegevuste arvestamise hindamine toetub vaid tõendusmaterjalidele. Tõendusmaterjalideks võivad olla primaarsed tõendusmaterjalid (töönäidised, kirjutatud projektid, uurimistööd, artiklid, kavandid, projekti ja/või uurimistöö aruanded jm, mis otseselt tõestavad taotleja pädevusi või õpitulemusi), sekundaarsed tõendusmaterjalid (õpisoorituste tõend või hinneteleht, juhendaja või kogenuma kolleegi hinnang, õppeaine kava, kus on kirjas õppeaine/kursuse eesmärgid, õpitulemused, sisu lühikirjeldus, maht tundides, tõendus tegevuste sooritamise kohta) või narratiivsed tõendusmaterjalid (igasugused oma õppimise ning tegevuse analüütilised käsitlused, kus taotleja seostab õpitud taotletava õppeaine õpitulemustega, taotleja kogemuse-alane refleksioon). Tavaliselt on tõendusmaterjalid omavahel kombineeritud. Hindamiskomisjonil on õigus nõuda täiendavaid tõendusmaterjale, kui esitatud tõendusmaterjalidest ei ole piisav õpitulemuse omandamise tõendamiseks.

Õpilasel või piiratud teovõimega õpilase puhul vanemal tuleb esitada taotlus etteantud taotlusvormil kooli õppekavaväliseid õpingute või tegevuste arvestamise taotlemiseks. Koos taotlusega esitatakse ka vastav tõendusmaterjal. Tõendusmaterjal võib olla vormistatud õpimapina. Enne taotluse esitamist toimub õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul

vanema nõustamine taotluse esitamise ja nõutavate tõendusmaterjalide vormistamise ja esitamise kohta. Nõustamist viib läbi kooli õppealajuhataja.

15 Hindamine

Hindamise korraldus ning õpilaste ja vanemate hinnetest ja hinnangutest teavitamise ning hinnete ja hinnangute vaidlustamise kord sätestatakse [„Mustvee Kooli hindamise korras“](#).

16 Õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse ja õppe korraldamise põhimõtted

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib haridusliku erivajadusega õpilane tavaklassis. Kooli põhimääruses sätestatu kohaselt on koolis võimalused rakendada hariduslike erivajadustega õpilastele õppe paremaks korraldamiseks ka erinevaid rühmi ja klasse.

Direktor on määranud hariduslike erivajadustega õpilaste õppe koordineerija, kelle ülesanneteks on hariduslike erivajadustega õpilaste õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel.

Koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega.

Õppenõukogu ettepanekul võib direktori otsusel haridusliku erivajadusega õpilasele rakendada „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 48 sätestatud järgmisi meetmeid, mille rakendamise eeldusena ei ole ette nähtud nõustamiskomisjoni soovitus:

- tugispetsialisti teenus,
- individuaalse õppekava rakendamine,
- pikapäevarühma vastuvõtmine,

Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või teiste haridusasutuste kaudu.

Meetme rakendamise perioodil jälgivad õpilasega tegelevad õpetajad ja tugispetsialistid õpilase arengut ja toimetulekut.

Meetmete rakendamise tulemuslikkuse hindamiseks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid vähemalt kord õppeaastas õpilase arengut ja toimetulekut ning esitavad omapoolsed soovitusel.

Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks: meetme rakendamise lõpetamine; meetme rakendamise jätkamine samal või tõhustatud viisil; meetme vahetamine või muu meetme lisamine; täiendavate uuringute teostamine, eriarsti, erispetsialisti või nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamise.

Haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitusel õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide soovitusel, testimiste ja uuringute tulemused ning nõustamiskomisjoni soovitusel õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed dokumenteeritakse haridusliku erivajadusega õpilase arengu ja toimetuleku jälgimiseks koostatud individuaalse arengu jälgimise kaardil. Individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise ja täitmise eest vastutavad isikud koolis määrab direktor.

„Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 17 sätestatud tingimustel ja korras kohaldatakse hariduslike erivajadustega õpilastele „[Põhikooli riiklikus õppekavas](#)“ § 17 lubatud erisusi.

17 Individuaalse õppekava koostamine või muu tugisüsteemi määramine õpilasele, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused

Individuaalse õppekava määramisel ja koostamisel lähtutakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 18 sätestatud, „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 17 lõikes 4 ja § 22 lõikes 7 sätestatud. Muu tugisüsteem määratakse õpilasele „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 22 lõikes 7 sätestatud tingimustel.

Individuaalse õppekava rakendamine tugimeetmena „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 58 lõikes 3 sätestatud tähenduses toimub „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 58 lõigetes 1 kuni 9 ja § 12 lõikes 1 sätestatud tingimustel ja korras.

18 Õpetaja töökava koostamise põhimõtted

Õpetaja töökava koostatakse käesoleva kooli õppekava ainekavade alusel lähtudes „Põhikooli riiklikus õppekavas“ olevates ainekavades sätestatud põhimõtetest õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisele ja korraldamisele.

Õpetaja töökava koostamise eesmärgiks on kirjeldada taotletavate õpitulemusteni jõudmist. Õpetaja töökavas toob õpetaja esile õppe sisu ja õpitulemuste jaotumise õppe käigus. Töökava on tegevuskava, mis kajastab õpitulemusi, ajakulu, õppe sisu ja õppetegevusi.

Õpetaja töökava koostatakse hiljemalt kaks nädalat enne uue trimestri algust. Õpetaja töökava on kõigile asjast huvitatutele, sh õpilastele kättesaadav uue kursuse või trimestri esimesest päevast alates.

19 Teadmiste ja oskuste tõendamine varasemate õpi- ja töökogemuste arvestamise kaudu eksternidel

Ekstern võib taotleda varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist õppekava täitmisel. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel hinnatakse omandatud pädevuste vastavust õppeaine/õppekava õpitulemustele sõltumata omandamiskohast ja -vormist, lähtudes kooli kvaliteedinõuetest. Erialast töökogemust arvestatakse, kui see on seotud õppekava või õpitava õppeainega. Hindamisel võib nõuda pädevustesti sooritamist või omandatu muul viisil tõendamist.

20 Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

20.1. Kooli õppekava muutmise algatamine

Kooli õppekava uuendamine või täiendamine toimub algatustaotluse alusel, mis tuleb esitada kooli direktorile kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis koos ettepanekute ja põhjendustega. Kooli õppekava uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga asjast huvitatud isik.

Kui kooli õppekava uuendamise või täiendamise vajadus on tingitud muudatustest õigusaktides, siis algatab kooli põhimääruse muutmise kooli direktor.

20.2. Kooli õppekava muudatuste ettevalmistamine

Kui esitatud taotlus on asjakohane, siis kutsub direktor kokku õppekava uuendamise ja täiendamise töörühma, kes otsustab õppekava uuendamise või täiendamise vajaduse ning positiivse otsuse korral valmistab ette kooli õppekava muudatused.

Kooli õppekava muudatused tuleb töörühmal ette valmistada kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõuna. Kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu peab olema kooskõlas kehtivate õigusaktidega.

20.3. Kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu esitamine enne selle kehtestamist arvamuse saamiseks hoolekogule, õppenõukogule, õpilasesindusele

Kooli direktor esitab kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu enne kehtestamist arvamuse andmiseks hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule. Arvamuse küsimisel lähtub kooli direktor „Haldusmenetluse seaduses“ §-st 16.

Kooli direktor vaatab hoolekogu, õpilasesinduse ja õppenõukogu arvamused läbi. Kui hoolekogu, õpilasesindus või õppenõukogu on leidnud, et kavandatavad õppekava muudatused on vastuolus kehtivate õigusaktidega, siis kutsub direktor kokku õppekava uuendamise ja täiendamise töörühma, kes viib kooli õppekava muudatused vastavusse kehtivate õigusaktidega.

20.4. Kooli õppekava kehtestamine

Tulenevalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest“ § 17 lõikest 2 on kooli õppekava kehtestajaks kooli direktor. Kooskõlas „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 71 lõikega 3, toimub kooli õppekava kehtestamine käskkirjaga, mis vastab „Haldusmenetluse seaduses“ sätestatud nõuetele.

Kui kooli direktor jätab kooli õppekava muudatused kehtestamata, siis algab kooli õppekava uuendamise või täiendamise protsess algusest peale.

20.5. Kooli õppekava muudatuste avalikustamine

Kool avalikustab, tulenevalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 69 lõikes 1 sätestatud nõudest, kooli õppekava koos muudatustega kooli veebilehel ja loob kooli raamatukogus võimalused kooli õppekavaga tutvumiseks.

Kooli õppekava muudatused esitatakse kooli õppekava terviktekstis, tuues ilmutatult välja õppekava muutused.